Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра політичної соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

директор навчально-наукового інституту
соціології та медіакомунікацій

Олена МУРАДЯН

«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА

рівень вищої освіти **магістр**
галузь знань **С соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**
спеціальність **С5 соціологія**
освітня програма **соціальні технології**
вид дисципліни **обов'язкова**
навчально-науковий інститут соціології та медіакомунікацій

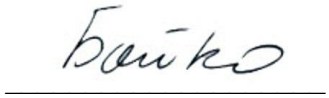
2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ соціології та медіакомунікацій
“26” серпня 2026 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Нехаєнко Оксана Василівна**, PhD з соціології, доцент кафедри політичної соціології.

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології
Протокол від “26” серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри політичної соціології

Дмитро БОЙКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми соціальні технології

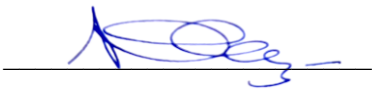
Гарант освітньо-професійної програми соціальні технології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ соціології та медіакомунікацій
Протокол від “26” серпня 2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії ННІ соціології та медіакомунікацій

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни **«Соціологічна компаративістика»** складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів **другого (магістерського) рівня вищої освіти** спеціальності **С5 Соціологія** освітньої програми **«Соціальні технології»**.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – систематизація знань студентів про поле теоретичних і практичних порівняльних соціологічних досліджень у сучасних суспільствах із поглибленням вивчення сучасних дискусій про сутність, напрямки та перспективи соціальних змін як на пострадянському просторі, так і в глобальній світовій системі, перед за все у порівняльній перспективі.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- сформувати у студентів уявлення про різні підходи до розуміння та аналізу суспільних явищ та процесів у порівняльній перспективі
- навчити студентів засадам самостійного аналізу актуальної проблематики сучасних дискусій та досліджень у межах компаративного соціологічного аналізу;
- надати інформацію про засоби та алгоритми розробки методології та конкретних порівняльних соціологічних досліджень;
- навчити студентів порівнювати дослідницькі стратегії та інтерпретації соціальних явищ, процесів та змін у різних соціологічних підходах та концепціях;
- надати студентам орієнтири для критичного осмислення результатів компаративних соціологічних досліджень.

1.3. Кількість кредитів для денної і заочної форм навчання – 4.
1.4. Загальна кількість годин для денної і заочної форм навчання - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов’язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
16 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
88 год.	122 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
10 год.(за рахунок самостійної роботи)	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

ЗК 01 Здатність до абстрактного та конкретного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 02 Здатність працювати автономно

ЗК 04 Здатність працювати в міжнародному контексті

ЗК 07 Здатність до аргументованого представлення власної думки, компетентної та толерантної дискусії з її опонентами

ЗК 08 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми

ЗК 09 Усвідомлення проблематики рівних можливостей у суспільстві, зокрема її гендерних, расових, вікових аспектів

ЗК 10 Усвідомлення культурного розмаїття суспільств і викликів взаємодії в міжкультурному контексті

ЗК 11 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

ЗК 12 Здатність до пошуку, обробки й аналізу

СК 01 Здатність аналізувати соціальні явища і процеси

СК 02 Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти

СК 03 Здатність проєктувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію

СК 04 Здатність збирати та аналізувати емпіричні дані з використанням сучасних методів соціологічних досліджень

СК 06 Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями

СК 09 Здатність здійснювати педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПР 01 Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології

ПР 02 Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки

ПР 03 Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проєкти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя

ПР 04 Застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв’язування складних задач соціології та суміжних галузей знань

ПР 05 Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.

ПР 09 Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері соціології, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки

1.8. Пререквізити: вказати перелік дисциплін, що передують вивченню даної дисципліни

- Політична соціологія
- Політико-культурні механізми функціонування сучасних суспільств
- Технології дослідження та управління соціальними змінами
- Критичний аналіз сучасного суспільства
- Прогнозування соціально-політичних процесів
- Практика та теорія геополітики
- Сучасні соціальні нерівності
- Нації та націоналізм в сучасному світі
- Політична історія

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Соціологічна компаративістика: теоретичні засади досліджень

Тема 1. Тенденції розвитку сучасної соціології. Поняття порівняльних досліджень
Багатозначність поняття «порівняльне дослідження». Трактування Е.Ойен, П.Кенкмана, І.Матюніна і ін. Порівняльні дані про соціальні явища і процеси як предмет курсу. Етапи розвитку компаративної соціології; виявлення основних методологічних проблем в сучасній порівняльної соціології. Дослідницька специфіка на різних етапах порівняльних досліджень.

Тема 2. Історія та типологія компаративних соціологічних досліджень
Типологія порівняльних досліджень. Порівняння в просторі (Міжрегіональні, міжнародні ПД) і порівняння в часі (трендові, когортного, панельні, лонгітюдні ПД). Міждержавні дослідження за класифікацією М.Кона. Класифікація компаративних досліджень і її критика Е.Ойен. Пізнавальна, інформаційна, освітня, прикладна функції порівняльних ПД і їх сутність.

Тема 3. Від гіпотези до кейсу: методологічні пастки й робочі дизайни добору одиниць порівняння
Логіка переходу від дослідницької проблеми та гіпотези до вибору одиниць порівняння. Поняття кейсу та принципи його визначення у компаративному дослідженні. Критерії порівнюваності кейсів і обґрунтування їх добору. Дизайни найбільш подібних і найбільш відмінних систем, їхні можливості та обмеження. Типові, критичні, крайні та девіантні кейси у порівняльному аналізі. Селекційне зміщення та проблема добору кейсів за залежною змінною. Співвідношення кількості кейсів, дослідницького питання та можливостей причинного пояснення. Визначення просторових і часових меж порівняння. Роль контексту у формуванні дослідницького дизайну. Перевірка альтернативних пояснень через включення додаткових кейсів та перегляд початкової логіки порівняння.

Тема 4. Міжнародні етичні стандарти. Деонтологія порівняльних досліджень
Міжнародні етичні принципи соціологічного дослідження та професійна відповідальність дослідника. Інформована згода, добровільність участі, конфіденційність, анонімізація та захист персональних даних у міжкраїнних і кроскультурних дослідженнях. Особливості роботи з вразливими групами та чутливими темами. Співвідношення універсальних етичних норм і національних правових та культурних контекстів. Етичні ризики перенесення дослідницьких процедур з одного суспільства в інше. Проблема асиметрії між дослідниками та досліджуваними спільнотами, етичне представлення культурних відмінностей і недопущення стигматизації. Етичні вимоги до збору, зберігання, обміну та повторного використання порівняльних даних. Деонтологічні дилеми інтерпретації та публікації результатів міжнародних порівнянь.

Тема 5. Глобальні й локальні тренди соціологічної компаративістики
Співвідношення глобальних процесів і локальних особливостей у порівняльному аналізі суспільств. Національні моделі соціального розвитку та проблема культурних фільтрів, що впливають на інтерпретацію порівняльних даних. Універсалізація й індивідуалізація ціннісних структур, зміни соціальної стратифікації, трансформація середнього класу та нових соціальних рухів. Інфокапіталізм і постфордистські моделі соціально-економічної організації. Маркетизація, залежність від попередньої траєкторії розвитку та відмінності в інституційних

змінах. Соціокультурна травма як чинник суспільних трансформацій. Демократизація та можливі реверсивні процеси. Подвійна інституціоналізація, неформальні практики й суперечності між формальними інститутами та реальною соціальною поведінкою. Можливості компаративного підходу для виявлення спільних тенденцій і специфічних траєкторій розвитку різних суспільств.

Розділ 2. Методологічні засади емпіричного аналізу соціальних змін

Тема 6. Кількісна та якісна методології компаративних досліджень

Поняття інституту в соціології соціальних змін. Інституціоналізм та неоінституціоналізм. Інституціональна структура суспільства. Інституціоналізація поведінки: практики як джерело змін. Консерватизм соціальних інститутів та ефекти «чорних дир». Динаміка соціальних інститутів на макрорівні. Неформальні інститути та напрямки їхніх змін.

Тема 7. Рейтинги, індекси та інші дослідницькі інструменти соціологічної компаративістики: принципи застосування та інтерпретації результатів

Рейтинг як інструмент компаративного дослідження. Індекс як інструмент порівняльного аналізу. Групова динаміка і соціальні нерівності у дзеркалі соціологічної компаративістики. Пострадянські зміни соціальних нерівностей: соціологічні інструменти фіксації та аналізу. Громадська думка як «дзеркало», індикатор та джерело порівняльних даних. Моніторинг в соціологічних дослідженнях соціальних змін. Порівняльний аналіз трендів.

Тема 8. Кроснаціональні соціологічні дослідження: логіка, дизайн і проблеми порівнюваності

Кроснаціональні дослідження як окремий тип порівняльного соціологічного аналізу. Країна як одиниця порівняння та межі такого підходу. Формування дослідницького питання і вибір країн для зіставлення. Порівняння суспільств із різними інституційними, культурними та історичними контекстами. Стандартизація дослідницьких процедур у міжнародних проєктах. Проблема еквівалентності понять, індикаторів і вимірювальних шкал у різних країнах. Переклад і культурна адаптація інструментарію. Відмінності у вибірках, способах збору даних та умовах проведення опитувань як джерела систематичних похибок. Поєднання індивідуального та суспільного рівнів аналізу, ризик приписування характеристик країни окремим респондентам і навпаки. Можливості використання даних міжнародних порівняльних програм для аналізу соціальних установок, цінностей, нерівностей і соціальних змін. Принципи коректної інтерпретації міжкраїнних відмінностей та межі узагальнення результатів кроснаціонального дослідження.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
РОЗДІЛ 1. СОЦІОЛОГІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕНЬ												
Тема 1. Тенденції розвитку сучасної соціології. Поняття порівняльних досліджень.		2	2			10		2	4			14
Тема 2. Історія та різновиди компаративних соціологічних досліджень		2	2			10						14
Тема 3. Від гіпотези до кейсу: методологічні пастки й робочі дизайни добору одиниць порівняння		2	2			10						14
Тема 4. Міжнародні етичні стандарти. Деонтологія порівняльних досліджень		2	2			10						14
Тема 5. Глобальні й локальні тренди соціологічної компаративістики		2	2			12						14
Разом за розділом 1		**10**	**10**			**52**	**46**	**2**	**4**			**70**
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕМПІРИЧНОГО ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ												
Тема 6. Кількісна та якісна методології компаративних досліджень		2	2			12		2				14
Тема 7. Рейтинги, індекси та інші дослідницькі інструменти соціологічної компаративістики: принципи застосування та інтерпретації результатів		2	2			12						14
Тема 8. Кроснаціональні соціологічні дослідження: логіка, дизайн і проблеми порівнюваності		2	2			12						14
Разом за розділом 2		6	6			**36**		**2**				**42**
Усього годин		**16**	**16**			**88**		**4**	**4**			**112**

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Години денна	Години заочна
Розділ 1. Соціологічна компаративістика: теоретичні засади досліджень			
1	Тема 1. Тенденції розвитку сучасної соціології. Поняття порівняльних досліджень 1. *Дефінітивні конструкти порівняльних досліджень* 2. *Соціологія на сучасному етапі: компаративістика як «приреченість»*	2	4
2	Тема 2. Історія та різновиди компаративних соціологічних досліджень 1. *Виникнення, інституціоналізація компаративних досліджень* 2. *Компаративна проблематизація у соціології* 3. *Види компаративних соціологічних досліджень*	2	
3	Тема 3. Від гіпотези до кейсу: методологічні пастки й робочі дизайни добору одиниць порівняння 1. *Логіка добору кейсів у порівняльному дослідженні: від дослідницького питання до одиниці аналізу* 2. *Стратегії «найбільш схожих» і «найбільш відмінних» систем: можливості та обмеження* 3. *Методологічні пастки добору кейсів: селекційне упередження, непорівнюваність і проблема «зручних» випадків* 4. *Аномальні та критичні кейси як інструмент перевірки й уточнення гіпотез*	2	
4	Тема 4. Міжнародні етичні стандарти. Деонтологія порівняльних досліджень 1. *Основні етичні принципи міжнародних і кроскультурних досліджень: добровільність участі, конфіденційність, мінімізація ризиків* 2. *Інформована згода в порівняльних дослідженнях: зміст, форма, культурна адаптація та межі формальної згоди* 3. *Етичні ризики під час роботи з різними соціальними та культурними групами: вразливі учасники, мовні бар'єри, нерівність позицій дослідника і респондента* 4. *Деонтологічні дилеми порівняльного дослідження: баланс між науковою цінністю, правами учасників і коректною інтерпретацією даних*	2	
5	Тема 5. Глобальні й локальні тренди соціологічної компаративістики 1. *Глобальні та локальні траєкторії соціальних змін: співвідношення універсальних тенденцій і національної специфіки* 2. *Культурні фільтри у порівняльному аналізі: як контекст впливає на інтерпретацію соціальних процесів* 3. *Індивідуалізація, універсалізація цінностей і трансформація соціальної структури в різних суспільствах* 4. *Соціальні нерівності, новий середній клас і соціальні рухи у порівняльній перспективі* 5. *Демократизація, маркетизація та залежний шлях розвитку як альтернативні траєкторії суспільних трансформацій*	2	
	Разом за розділом 1	**10**	**4**
Розділ 2. Методологічні засади емпіричного порівняльного аналізу			
6	Тема 6. Кількісна та якісна методології компаративних досліджень 1. *Кількісна логіка порівняльних досліджень: змінні, індикатори, стандартизовані дані та міжкраїнові зіставлення* 2. *Якісна логіка компаративного аналізу: кейси, контекст,*	2	

	механізми та реконструкція соціальних процесів 3. *Large-N і Small-N дизайни: можливості, обмеження та критерії вибору дослідницької стратегії* 4. *Поєднання кількісних і якісних методів у компаративних дослідженнях: змішані та синтетичні дизайни* 5. *Проблема еквівалентності вимірювання: порівнюваність показників, запитань, шкал і процедур збору даних у різних суспільствах* 6. *Вибір методології залежно від дослідницького питання: коли доцільно працювати зі змінними, а коли — з цілісними кейсами*		
7	Тема 7. Рейтинги, індекси та інші дослідницькі інструменти соціологічної компаративістики: принципи застосування та інтерпретації результатів 1. *Рейтинги та індекси як інструменти порівняльного аналізу: логіка побудови, структура показників і принципи агрегування даних* 2. *Методологічний аудит міжнародних рейтингів: джерела даних, добір індикаторів, вагові коефіцієнти, нормування та межі порівнюваності результатів* 3. *Інтерпретація позиції країни в міжнародному рейтингу: що означає місце в рейтингу і чого воно не дозволяє стверджувати* 4. *Порівняння міжнародних індексів, що вимірюють близькі соціальні явища: розбіжності в концептуалізації, методології та результатах* 5. *Моніторингові дані та аналіз соціальних трендів у компаративних дослідженнях: динаміка показників, часові ряди та міжкраїнові зіставлення* 6. *Маніпулятивний потенціал рейтингів і індексів: як методологічні рішення впливають на підсумкові оцінки та місце країни в порівнянні*		
8	Тема 8. Кроснаціональні соціологічні дослідження: логіка, дизайн і проблеми порівнюваності 1. *Кроснаціональне дослідження як стратегія соціологічного аналізу: цілі, одиниці порівняння та логіка побудови дизайну* 2. *Добір країн і формування порівняльної вибірки: теоретичні підстави, репрезентативність і ризики селекційного упередження* 3. *Проблема еквівалентності вимірювання у кроснаціональних дослідженнях: концепти, індикатори, шкали та культурні відмінності* 4. *Адаптація і переклад дослідницького інструментарію: мовна еквівалентність, культурний контекст і стандартизація процедур* 5. *Порівнюваність вибірок і польових процедур у різних країнах: дизайн вибірки, способи збору даних, response bias та контроль якості* 6. *Міжнародні програми порівняльних досліджень: European Social Survey, World Values Survey, European Values Study, ISSP — принципи побудови та можливості вторинного аналізу* 7. *Інтерпретація міжкраїнових відмінностей: як відокремити реальні соціальні розбіжності від ефектів методики, контексту та способу вимірювання*		
	Разом за розділом 2	**6**	
	Усього годин	**16**	**4**

5. Завдання для самостійної робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Умови та вимоги до проведення порівняльного теоретичного дослідження: *складання переліку*	11	14
2	Стаття на вибір з книги «Чи є майбутнє у капіталізму?» (*читати, підготувати експертну оцінку*)	11	14
3	*Написання* порівняльної рецензії	11	14
4	*Читати* додаткову літературу, що визначено на Семінарі та лекціях	11	14
5	*Складання* звіту про міжнародні дослідні групи	11	14
6	*Підготовка* до проведення інтерв'ю.	11	14
7	*Підготовка* до виконання *аналітичної записки*	11	14
8	*Підготування аналітичної записки* із порівняння кейсів за власним вибором	11	14
	Разом	**88**	**112**

6. Індивідуальні завдання

Студент/студентка має підготувати аналітичну роботу, присвячену порівняльному аналізу соціального явища, процесу, інституції або показника у двох чи більше країнах / регіонах / соціокультурних контекстах. Робота має містити:

1. Постановку проблеми, визначення об'єкта порівняння та формулювання дослідницького питання (**2 б.)**
2. Обґрунтування актуальності обраної теми для компаративного соціологічного аналізу (**2 б.**)
3. Короткий огляд теоретичного підходу або концепції, що використовується для аналізу (**2 б.**)
4. Опис критеріїв порівняння та логіки добору кейсів / країн / соціальних груп / показників (**2 б.)**
5. Викладення основних даних, емпіричних матеріалів або результатів вторинного аналізу, використаних у роботі (**4 б.**)
6. Інтерпретацію подібностей і відмінностей між обраними кейсами з урахуванням соціального, культурного, політичного або інституційного контексту (**3 б.)**
7. Критичне осмислення обмежень порівняння, зокрема проблем порівнюваності даних, індикаторів, рейтингів або дослідницьких методик (**2 б.)**
8. Формулювання власної аналітичної позиції з аргументацією та посиланням на факти, результати соціологічних досліджень, міжнародні бази даних, рейтинги, індекси або наукові джерела (**2 б.)**
9. Резюме основних висновків дослідження (**1 б.)**
10. Список використаних джерел (**1 б.)**
11. Презентацію / захист індивідуального завдання на семінарі (**2 б.)**

Обсяг роботи – від 15 000 знаків із пробілами.
Список використаних джерел – не менше 5 позицій, серед яких бажано використати наукові публікації, результати соціологічних досліджень, міжнародні бази даних.
Максимальна оцінка — 20 балів.

7. Методи навчання

Викладання навчальної дисципліни передбачає поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання, спрямованих на засвоєння теоретичних та методологічних засад порівняння в соціології, розвиток критичного мислення, формування навичок соціологічного аналізу та аргументації.

У межах дисципліни застосовуються такі методи навчання:

1. лекція з елементами проблемного викладу та дискусії — для опанування понятійно-категоріального апарату, основних теоретичних і методологічних підходів до порівняння.
2. семінарська дискусія — обговорення наукових текстів, теоретичних підходів і результатів емпіричних досліджень, формулювання та аргументація власної позиції;
3. аналіз наукових текстів — критичне опрацювання та порівняння теоретичних і емпіричних публікацій;
4. кейс-метод — порівняльний аналіз конкретних суспільств, країн, регіонів, соціальних інститутів або історичних періодів; виявлення спільних і відмінних рис, реконструкція траєкторій соціальних змін та перевірка альтернативних пояснень:
5. робота з міжнародними базами даних, індексами та рейтингами — пошук, відбір і порівняння соціальних показників, аналіз методології їх побудови, перевірка порівнюваності даних та оцінювання обмежень міжнародних рейтингів і композитних індексів;
6. методологічний практикум — розроблення дослідницького питання та гіпотез, визначення одиниць порівняння, обґрунтування вибору кейсів, встановлення просторових і часових меж дослідження, добір індикаторів та побудова схеми порівняльного аналізу;
7. проблемно-орієнтоване навчання — самостійний пошук даних і теоретичних пояснень для аналізу конкретної соціальної проблеми у кількох суспільствах; формулювання альтернативних версій та визначення даних, необхідних для їх перевірки;
8. дослідницько-орієнтоване навчання — розроблення власного порівняльного дослідження: від постановки проблеми та вибору кейсів до збору даних, їх аналізу, інтерпретації результатів і підготовки аналітичного висновку;
9. дебати, методологічна критика та захист дослідницьких рішень — обговорення альтернативних способів добору кейсів, інтерпретації даних і пояснення причин соціальних відмінностей; виявлення методологічних помилок, робота з контраргументами та захист власного дослідницького дизайну;
10. презентація та обговорення результатів індивідуальної роботи — представлення порівняльних досліджень, аналітичних записок і дослідницьких проєктів з подальшим обговоренням, методологічною критикою та зворотним зв’язком;
11. самостійна робота — опрацювання наукової літератури та міжнародних інформаційних ресурсів, робота з відкритими масивами соціальних даних, підготовка порівняльних рецензій, аналітичних записок, методологічних аудитів та індивідуального компаративного дослідження.

8. Методи контролю

Контроль результатів навчання з дисципліни «Соціологічна компаративістика» здійснюється упродовж семестру та передбачає оцінювання засвоєння теоретичного матеріалу, здатності застосовувати методологію порівняльного аналізу, працювати з емпіричними даними та обґрунтовувати власні дослідницькі рішення. У межах дисципліни застосовуються такі методи контролю:

1. Усне опитування та участь у семінарських дискусіях — перевірка розуміння основних понять, теоретичних підходів і методологічних принципів соціологічної компаративістики.
2. Методологічний аудит порівняльного дослідження — оцінювання коректності вибору одиниць порівняння, показників, джерел даних, часових меж та способів інтерпретації результатів.

3. Аналітична записка (індивідуальне завдання) — самостійне порівняння обраних кейсів із формулюванням дослідницького питання, обґрунтуванням вибору одиниць порівняння, використанням емпіричних даних, висуненням альтернативних пояснень та формулюванням висновків.
4. Презентація та усний захист індивідуального завдання — перевірка здатності аргументувати вибір дослідницького дизайну, пояснювати отримані результати, відповідати на запитання та працювати з контраргументами.
5. Підсумковий контроль — виконання тестової письмової екзаменаційної роботи, що передбачає теоретичні питання та аналітичні завдання з побудови й критичної оцінки порівняльного дослідження.

9. Схема нарахування балів

<table>
<tr><td></td><td colspan="9">Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання</td><td rowspan="2">Екзамен</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="5">Розділ 1</td><td colspan="4">Розділ 2</td><td>Контрольна робота, передбачена навчальним планом</td><td>Інд. завдання</td><td>Разом</td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td><td>Т9</td><td rowspan="2">2*10</td><td rowspan="2">20</td><td rowspan="2">60</td><td rowspan="2">40</td><td rowspan="2">100</td></tr>
<tr><td colspan="5">Виступи, порівняльні рецензії
10</td><td colspan="4">Виступи, порівняльні рецензії
10</td></tr>
</table>

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінювання результатів навчання здійснюється з урахуванням повноти засвоєння теоретичного матеріалу, здатності застосовувати понятійно-категоріальний апарат соціологічної компаративістики, якості аналітичної аргументації, самостійності роботи з джерелами та вміння презентувати результати власного аналізу.

Поточний контроль, самостійна робота та участь у заняттях (20 балів)

У межах поточного контролю оцінюються виступи на семінарських заняттях, участь в обговореннях, робота з текстами, аналітичними матеріалами, емпіричними даними, рейтингами, індексами та іншими джерелами, передбаченими змістом курсу.

18–20 балів – студент/студентка демонструє системне розуміння тем курсу, вільно оперує основними поняттями, бере активну участь в обговореннях, аргументовано висловлює власну позицію, коректно порівнює соціальні явища, процеси або інституції в різних контекстах, використовує релевантні джерела та емпіричні дані.

14–17 балів – студент/студентка загалом добре орієнтується в матеріалі, бере участь в обговореннях, виконує завдання, демонструє розуміння основних понять і підходів, однак аналіз може бути недостатньо глибоким, а аргументація – не завжди повною або послідовною.

10–13 балів – студент/студентка відтворює основний зміст тем, але має труднощі з аналітичним застосуванням матеріалу, порівняння є переважно описовим, участь у дискусіях нерегулярна, використання джерел обмежене.

1–9 балів – студент/студентка демонструє фрагментарне знання матеріалу, рідко бере участь у заняттях, виконує завдання неповно або формально, допускає суттєві змістові помилки.

0 балів – студент/студентка не виконує завдання поточного контролю або не бере участі в оцінюваних видах роботи.

Контрольна робота, передбачена навчальним планом (2*10=20 балів)

Контрольна робота спрямована на перевірку знання основних тем курсу, розуміння теоретичних підходів соціологічної компаративістики та здатності застосовувати їх для аналізу соціальних явищ у порівняльній перспективі.

18–20 балів – відповідь повна, логічно структурована, демонструє глибоке розуміння матеріалу, коректне використання понять і теоретичних підходів, містить обґрунтовані приклади та елементи самостійного аналізу.

14–17 балів – відповідь загалом правильна і змістовна, основні поняття та підходи розкрито коректно, але окремі аспекти потребують уточнення або глибшої аргументації.

10–13 балів – відповідь частково розкриває поставлені питання, містить базове розуміння матеріалу, але аналіз є поверховим, приклади обмежені або не завжди релевантні.

1–9 балів – відповідь фрагментарна, містить суттєві прогалини у знанні матеріалу, поняття використовуються неточно, аргументація слабка або відсутня.

0 балів – контрольна робота не виконана або не відповідає поставленому завданню.

Індивідуальне аналітичне завдання – 20 балів

Індивідуальне завдання передбачає підготовку аналітичної роботи з соціологічної компаративістики та її захист. Оцінюється здатність студента/студентки самостійно сформулювати проблему, обрати об’єкти порівняння, обґрунтувати критерії аналізу, використати релевантні джерела та зробити аргументовані висновки.

Робота оцінюється за такими критеріями:

Постановка проблеми, визначення об’єкта порівняння та формулювання дослідницького питання – **2 бали**.

Обґрунтування актуальності обраної теми для компаративного соціологічного аналізу – **2 бали**.

Короткий огляд теоретичного підходу або концепції, що використовується для аналізу – **2 бали**.

Опис критеріїв порівняння та логіки добору кейсів, країн, соціальних груп або показників – **2 бали**.

Викладення основних даних, емпіричних матеріалів або результатів вторинного аналізу – **4 бали**.

Інтерпретація подібностей і відмінностей між обраними кейсами з урахуванням соціального, культурного, політичного або інституційного контексту – **3 бали**.

Критичне осмислення обмежень порівняння, зокрема проблем порівнюваності даних, індикаторів, рейтингів або дослідницьких методик – **2 бали**.

Формулювання власної аналітичної позиції з аргументацією та посиланням на факти, результати соціологічних досліджень, міжнародні бази даних, рейтинги, індекси або наукові джерела – **2 бали**.

Резюме основних висновків дослідження та список використаних джерел – **1 бал**.

Захист індивідуального завдання, здатність презентувати результати роботи та відповідати на запитання – **2 бали**.

Максимальна оцінка за індивідуальне завдання – **20 балів**.

Екзамен – 40 балів

Екзамен є формою підсумкового контролю та передбачає перевірку знання теоретичного матеріалу, розуміння ключових понять і підходів соціологічної компаративістики, здатності аналізувати соціальні явища у порівняльній перспективі та аргументовано формулювати висновки.

36–40 балів – студент/студентка демонструє повне й системне знання матеріалу курсу, коректно використовує понятійний апарат, розуміє основні теоретичні підходи, здатний/здатна до самостійного компаративного аналізу, наводить релевантні приклади та робить обґрунтовані висновки.

30–35 балів – студент/студентка добре володіє матеріалом, правильно розкриває основні питання, демонструє розуміння логіки компаративного аналізу, однак відповідь може містити окремі неточності або недостатньо розгорнуту аргументацію.

20–29 балів – студент/студентка володіє основним матеріалом, але відповідь є переважно описовою, окремі поняття або підходи розкрито неповно, приклади обмежені, аналітична складова недостатньо розвинена.

10–19 балів – студент/студентка демонструє фрагментарне знання матеріалу, допускає суттєві помилки, має труднощі з поясненням основних понять і застосуванням компаративного підходу.

1–9 балів – відповідь є неповною, несистемною, містить значні змістові помилки, не демонструє розуміння основних тем курсу.

0 балів – студент/студентка не з’явився/з’явилася на екзамен або не надав/надала відповіді по суті поставлених питань.

Загальні критерії оцінювання

Під час оцінювання всіх видів навчальної діяльності враховуються:

- знання основних понять, теорій і методологічних принципів соціологічної компаративістики;
- здатність застосовувати порівняльний підхід до аналізу соціальних явищ, інституцій, процесів і показників;
- уміння працювати з науковими джерелами, емпіричними даними, міжнародними базами, рейтингами та індексами;
- здатність аргументовано пояснювати подібності й відмінності між об’єктами порівняння;
- критичне ставлення до джерел, методик, індикаторів і меж порівнюваності даних;
- логічність, послідовність і самостійність викладу;
- академічна доброчесність і коректне оформлення використаних джерел.

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недеклароване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Рекомендовані елементи неформальної освіти

У межах дисципліни студентам можуть бути рекомендовані безкоштовні онлайн-курси, відкриті лекції, навчальні модулі, змістовно пов’язані з тематикою курсу.

Зазначені ресурси мають рекомендаційний характер і можуть використовуватися для поглиблення знань з окремих тем, підготовки до семінарських занять, виконання самостійної роботи та індивідуального аналітичного завдання. ***Проходження таких курсів або окремих модулів не є обов’язковим, не оцінюється окремо та не впливає на підсумкову оцінку з***

дисципліни. Водночас матеріали рекомендованих ресурсів можуть бути використані як додаткові джерела за умови належного посилання на них у роботах.

Ресурси та посилання

- Датааналітик. Вступ до Excel Як стати датааналітиком і знаходити відповіді у даних - https://osvita.diia.gov.ua/courses/data-analyst-excel
- Датааналітик. SQL та Power BI Як розвинути навички датааналітика та стати фахівцем у використанні SQL та Power BI - https://osvita.diia.gov.ua/profession/data-analyst
- How arguments are constructed and used in the Social Sciences – OpenLearn https://www.classcentral.com/course/openlearn-society-politics-law-sociology-how-arguments-are-constructed-and-used-the-social-sciences-95498
- Introduction to Comparative Politics - MIT OpenCourseWare https://ocw.mit.edu/courses/17-50-introduction-to-comparative-politics-fall-2022/
- Civil Society, Social Capital, and the State in Comparative Perspective - MIT OpenCourseWare - https://ocw.mit.edu/courses/17-955-civil-society-social-capital-and-the-state-in-comparative-perspective-fall-2004/

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
0-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

1. Ashmawy M. S. Islam and the political order. – Washington : The Council for Research in Values and Philosophy, 1994 . – 116 p.
2. Bauman Z. Globalization / Z. Bauman. – Cambridge: Polity Press, 2000. – 199 p.
3. Bongaarts J. The Role of Family Planning Programmes in Contemporary Fertility Transitions // The Continuing Demographic Transition / G.W. Jones (ed.) Oxford: Clarendon Press, 1997. P. 422-444.
4. British cultural identities / ed. Storry M., Childs P. – London: Routledge, 1997. – 350 p.
5. Connor S. Postmodernist Culture / S. Connor. – Oxford UP : Blackwell, 1996. – 304 p.
6. Cross-Cultural Survey Methods. – New York: Wiley, 2003. 7. Kohn M.L. (ed.). Cross-National Research in Sociology. -Newbury Park: Sage, 1989.
7. Ember, C.R, Ember, M. Cross-cultural Research Methods. – 2nd ed. – AltaMira Press, 2009. – 237 pp.
8. Farid, Ahmad. (2024). Dynamics of Changes in Literacy Culture in the Social Media Era: Comparative Study of the Millennial Generation and Generation Z. KnE Social Sciences. 10.18502/kss.v9i12.15885.
9. Food and Agriculture Organization: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fao.org.
10. H.Teune Measurement in Comparative research – Comparative Political Studies, vol. 1, 1968, pp. 123-138

11. Hantrais, L.,Magnen S. (1996) Cross-National Research Methods in the Social Sciences. – London: Pinter, 1996. Harkness and Van der Viejver (Eds.).
12. Hopkins A. G. Globalization in World History / ed. by Antony Hopkins. – New York: New York City, 2003. – 263 p.
13. Jegede, Oluwaseun & Vilka, Lolita & Trapenciere, Ilze & Markovič, Daniel & Žemaitaityte, Irena & Oloruntegbe, Kunle. (2024). Domestic violence and social services in Latvia, Lithuania, Slovakia, and Nigeria: Comparative study. SHS Web of Conferences. 184. 01003. 10.1051/shsconf/202418401003.
14. John Stuart Mill, Two Methods of Comparison, selection from his A System of Logic, New York, Harper & Row, Publishers, 1888, pp. 278, 279-283. – Режим доступу http://poli.haifa.ac.il/~levi/Mill.htm
15. Kepel G. Jihad: the trail of political islam; Transl.by Anthony F. Roberts . – Cambridge : Belknap, 2002 . – 454 p.
16. Linda Hantrais, Steen Mangen. Cross-National Research Methods in the Social Sciences. -Pinter, 1996.
17. Lynn P. Developing quality standards for cross-national survey research: five approaches // Social Research Methodology. – 2003. – Vol. 6. – № 4.- P. 323-336.
18. Measuring Attitudes Cross-Nationally. Lessons from the European Social Survey. – London: Sage, 2007. – 272 pp.
19. Oyen , E. (ed.). Comparative Methodology; Theory and Practice of International Social Research. – London: Sage, 1990. Park. F., Jowell R. Consistencies and Differencies in a Cross-National Survey. – London: SCPR, 1997.
20. Pasupuleti, Murali Krishna. (2024). Global Dynamics: Exploring International Relations, Global Studies, and Comparative Politics. 10.62311/nesx/31421.
21. Patricia Kennett. A Handbook of Comparative Social Policy. – London: Edward Elgar, 2004. – 422 pp.
22. Pranee Liamputtong. Doing Cross-Cultural Research. Ethical and Methodological Perspectives. – Australia: Springer, 2008 – 310 pp.
23. Przeworski, A. and Teune, H. The Logic of Comparative Social Inquiry.- New York: Wiley, 1970.
24. Ragin, Charles. The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies.- University of California Press, 1987
25. Said E. W. Orientalism: Western conceptions of the Orient / Edward W. Said. – New York: Pantheon Books, 1978. – 328 p.
26. Smelser N.J. The Methodology of Comparative Analysis // Warwiick D.P., Osherson S. (Eds.). Comparative Research Methods. – Englewood Cliffs, NJ: Prentiss-Hall, 1973. – P.42-88.
27. Spivak G. Ch. Can the subaltern Speak? / Gayatri Chakravorty Spivak // Marxism and the Interpretation of Culture / ed. by Nelson Cary,Grossberg Lawrence. – Chicago: Illinois University Press, London: Macmilian, 1988. – 314 p.
28. Taylor Ch. The Ethics of Authenticity / Ch. Taylor. – Cambrige MA: Harvard University Press, 1991. – 118 p.
29. Taylor Ch. The sources of the self: The making of the modern identity / Ch. Taylor. – Cambrige, Massachusetts and London, England,1989. – 680 p.
30. Triandis H.C. (1994) Culture and Social Behavior. New York: McGrowHill, Ink.- P.2.
31. Van de Vijver F.J, Tanzer N.K. Dias and equivalence in cross-cultural assessment: An owerview // European Review of Applied Psychology. – 1997. – Vol. 47. – P.263-280.
32. Vijver, Fons J. R van de and Leung, Kwok. Methods and Data Analysis of Comparative Research // Handbook of Cross-Cultural Psychology. Volume 1. Theory and Method. – pp. 257-300.
33. Wallerstein I.M. Geopolitics and Geoculture: Essays on the Changing World – System/I.M.Wallerstein. – Cambridge, England: Cambridge University Press, 2001
34. Weinberg L. Global terrorism: a beginner's guide. – Oxford : Oneworld, 2005. – 182 p.
35. World Population Prospects, the 2010 Revision cn-line database. N.Y.: United Nations, 2011 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://esa.un.org/unpd/wpp/unpp/panel_indicators.htm

36. Арбєніна В.Л. Етносоціологія. Навч. посіблник. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2007. – 316 с.
37. Арутюнов В. Х. Філософія глобальних проблем сучасності : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В. Х. Арутюнов, В. М. Свінціцький. – К. : КНЕУ, 2003. – 90 с.
38. Бондаренко В. Міжконфесійний конфлікт в Україні: витоки, стан і шляхи подолання // Людина і світ. – 1991. – №3. – С. 2-10.
39. Гаврилишин Б. Дороговказ в майбутнє. До ефективних суспільств. Доповідь Римському клубові / Б. Гаврилишин ; пер. з англ. – К. : Основи, 1993. – 235 с.
40. Гантігтон С. Зіткнення цивілізації? / С. Гантігтон // Філос. і соціолог. думка. – 1996. – № 1 – 2. – С. 11–24.
41. Гіденс Е. Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя / Ентоні Гіденс ; пер. з англ. Н. Поліщук. – К. : Альтерпрес, 2004. – 100 с. – (Сучасна гуманітарна бібліотека).
42. Глобалізація: сучасні теорії, ідеологія і практика // Структурні виміри сучасного суспільства: навчальний посібник / за ред.. С.Макеєва. – К., 2006. – С.7-43
43. Голиков А.П. та ін. Вступ до економічної і соціальної географії: Підручник / А.П. Голіков, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – С.302-304.
44. Експерти про нетрадиційні релігії і міжрелігійні конфлікти // Людина і світ. – 1999. – № 6. – С. 28.
45. Європейська та українська культура в нарисах : навчальний посібник / за ред. І. З. Цехмістро, В. І. Штанько, В. С. Старовойт, В. М. Леонтьєвої. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 320 с.
46. Жижек С. Дражливий суб’єкт: відсутній центр політичної онтології / Славой Жижек ; пер. з англ. Р. Й. Димерець. – К. : ППС, 2008. – 510 с. – («Сучасна гуманітарна бібліотека»).
47. Каракай, Д., Гацко, В. Перспектива(-и) теорії еволюційної модернізації Р. Інглгарта: аналіз змін релігійності в Україні під час війни. Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2024, №1.
48. Малиш, Л. Нерівність у різних країнах: динаміка станів та сприйняття з боку населення за 20 років. Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2024, №1.
49. Новиченко М. Міжконфесійні конфлікти // Людина і світ. – 1995. – № 9. – С. 17-18.
50. Рікер П. Ідеологія та утопія / Поль Рікер ; пер. з англ. – К. : Дух і Літера, 2005. – 386 с.
51. Рікер П. Сам як інший / П. Рікер ; пер. з фр. – К. : Дух і Літера, 2000. – 458 с.
52. Савельєв Ю. Б. Багатовимірна сучасність: соціальне включення в оцінці суспільного розвитку: монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. 448 с.
53. Савельєв Ю. Б. Порівняння і оцінка розвитку сучасних суспільств: перспектива теоретичного синтезу // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. 2016. №. 7. С.15–22.
54. Саїд Е. Культура й імперіалізм / Едвард Саїд; пер. з англ. К. Ботанова, Т. Цимбал, Н. Ґхазалі, Т. Марценюк. – К. : Критика, 2007. – 608 с.
55. Саїд Е. Орієнталізм / Едвард Саїд ; пер. з англ. В. Шовкун. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 511 с.
56. Соціальні структури і особистість: дослідження Мелвіна Л.Кона і його співпрацівників / Пер. з англ. під ред. В. Є. Хмелька; Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007.
57. Тайлор Ч. Мультикультуралізм і «політика визнання» / Ч. Тайлор (Чарльз Тейлор) / пер. з англ. – К. : Альтерпрес, 2004. – 172 с.
58. Тейлор Ч. Етика автентичності / Чарльз Тейлор. – К. : Дух і літера, 2002. – 128 с.
59. Титар О. В. Глобалізація і українські культурні ідентичності: глобальний диктат візуального / О. В. Титар // Гуманітарний часопис: Збірник наукових праць. – Х. : ХАІ,

2012. – № 3. – С. 64–70.
60. Титар О. В. Глобалізація та українські культурні ідентичності: поліцентризм, тотальність, холістичність / О. В. Титар // Вісник Харк. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Сер. : Теорія культури і філософія науки. – Х., 2013. – № 1029 – II. – С. 252–257.
61. Українці, діаспора і державний лобізм // Інтернет видання українців Америки «Нова Хвиля». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://newwave4.org/merediany/125-ukrayinci-diaspora-i-derzhavnijj-lobizm.html.

Додаткова література

1. Arnove, Robert & Torres, Carlos. (2003). Comparative Education: The Dialectic of the Global and the Local.
2. Davidov E., Meuleman B., Cieciuch J. et al. Measurement Equivalence in Cross-National Research // Annual Review of Sociology. 2014. № 40. P. 55–75.
3. Dogan M. Strategies in Comparative Sociology // Comparative Sociology. 2002. № 1. C. 63–92.
4. Jeannet, A.-M. (2023). Europe's internal migration and public support for income redistribution: The role of social protection. International Journal of Comparative Sociology, 0(0). https://doi.org/10.1177/00207152231188406
5. Lavrinenko, O. (2023). WINGOs as conduits of world culture, their relationships with emancipative values, and women's political empowerment worldwide, 1981–2020. International Journal of Comparative Sociology, 0(0). https://doi.org/10.1177/00207152231188316
6. Mahoney J., Thelen K. (ed.). Advances in Comparative-Historical Analysis. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 305 p.
7. Mejia, S. A. (2023). Globalization, foreign direct investment, and child mortality: A cross-national analysis of less-developed countries, 1990–2019. International Journal of Comparative Sociology, 0(0). https://doi.org/10.1177/00207152231188405
8. Ragin C. The Comparative Method: Moving beyond Qualitative and Quantitative Strategies. Berkeley; Los Angeles: Univ. of California Press, 2014. 185 p.
9. Steiner-Khamsi, Gita & Sa, Michelle. (2024). Qualitative Comparative Policy Studies: An Introduction from the Special Section Editors. Journal of Comparative Policy Analysis Research and Practice. 1-11. 10.1080/13876988.2024.2383061.
10. Van de Vijver F. J. R., Van Hemert D. A., Poortinga Y. H. (ed.). Multilevel Analysis of Individuals and Cultures. Taylor & Francis, 2008. 448 p.
11. Wilson, N. H., & Mayrl, D. (Eds.). (2024). After Positivism: New Approaches to Comparison in Historical Sociology. Columbia University Press.
12. Вельцель Х., Інглхарт Р. Людський розвиток і "вибух" демократії: варіації змін режимів серед 60 суспільств // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2008. – № 1. — С. 85-118.
13. Головаха Є.,Горбачик А. Соціальні зміни в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005-2007 роки. – К.: Інститут соціології НАН України, 2008. – 133 с.
14. Головаха Є. Моніторинг соціальних змін в українському суспільстві // Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С.Макеєва. – К., 2006. – С. 162-189
15. Головаха Є., Горбачик А., Паніна Н. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження. Київ : Інститут соціології НАН України, 2006. 321 с.
16. Головаха Є., Паніна Н. Українське суспільство: соціологічний моніторинг 1992-2008 роки. К.: Інститут соціології НАН України, 2008. – 85 с.
17. Горбачик А.П. Методологічні проблеми порівняльних соціологічних досліджень // Вісник Київського університету. Серія Соціологія. Психологія. Педагогіка. – № 12-13. – 2002. – С. 7-10.
18. Ковтуненко Е.С. Соціальні зміни: поняття та види// Методологія, теорія та

практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна, 2002. – с.224-228
19. Національний інститут стратегічних досліджень. Суспільство, трансформоване війною. Аналітична доповідь, 2025. https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitychni-dopovidi/suspilstvo-transformovane-viynoyu
20. Савельєв Ю. Сучасний стан порівняльних соціальних досліджень // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2014. №. 1. С. 218–221.
21. Сальнікова, С., Мурадян, О., Яшкіна, Д. (2021). Міжнародні макросоціальні показники: потенціал соціологічної компаративістики. Соціологічні студії, 2 (19), 63–78. https://doi.org/10.29038/2306-3971-2021-02-63-78
22. Херпфер К. Новий індекс демократії. Демократизація громадськості в п'ятнадцяти державах Європи (1991-1998) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – №3. – С. 123-150.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. http://www.worldvaluessurvey.org/ - «Вивчення світових цінностей" (World Values Survey)
2. http://www.europeanvaluesstudy.eu/ - «Вивчення європейських цінностей" (European Values Survey)
3. www.europeansocialsurvey.org - «Європейське соціальне дослідження» (European Social Survey)
4. http://ec.europa.eu/public_opinion/ - «Європейський барометр» (Eurobarometer) -
5. http://www.issp.org/ - «Програма міжнародного соціального дослідження» (International Social Survey Programme)
6. www.ropercenter.uconn.edu/ - Центр Роупера
7. www.icpsr.umich.edu/ - Міжуніверситетське об'єднання політичних і соціальних досліджень.
8. www.cessda.org/ - Рада європейських архівів соціальних даних.
9. http://dawww.essex.ac.uk/ - банк даних соціальних досліджень в університеті Есексу (Велика Британія)
10. www.kiis.com.ua - Відкритий *банк* соціальних *даних КМІС*
11. http://www.soc.univ.kiev.ua/SCI/UA/ - Архів опитувань громадської думки в Україні
12. http://dif.org.ua/ua/archive - Архів опитувань фонду «Демократичні ініціативи»